

35 420 Noodpakket banen en economie

Nr. 257 Brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 april 2021

De in de achterliggende periode sterk verslechterende situatie met betrekking tot besmettingen met Covid-19 op Bonaire, heeft vanzelfsprekend impact gehad op de economie van het eiland. Deze situatie beïnvloedt ook de uitvoering van de socialezekerheidsregelingen in Caribisch Nederland. Oplopende werkvoorraden en beperkte bezetting hebben noodgedwongen op onderdelen tot aanpassingen van de uitvoering geleid. Aanpassingen zijn onvermijdelijk om de grote(re) volumes aan te kunnen en om burgers en bedrijven niet de dupe te laten worden van uitdagingen in capaciteit. Voorrang heeft dat de uitkeringen op tijd uitbetaald worden. De hiermee gepaard gaande mogelijke rechtmatigheidsrisico's acht ik onvermijdelijk.

Context

De RCN-unit SZW, die onderdeel is van de departementale organisatie, is namens de minister belast met de uitvoeringstaken van SZW in Caribisch Nederland. De RCN-unit SZW heeft een vaste formatie van circa 40 fte. De taken van de RCN-unit SZW betreffen in hoofdzaak uitkeringsverstrekking (sociale verzekeringen en werknemersregelingen), verstrekken van kinderbijslag, vergunningverlening (voor arbeid vreemdelingen en voor ontslag) en arbeidsinspectie. Sinds het begin van 2020 is de RCN-unit SZW tevens belast met de uitvoering van de Tijdelijke subsidieregeling loonkosten en inkomensverlies CN, alsmede (in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat) met de voor Caribisch Nederland ontworpen TVL-regeling voor tegemoetkoming in de vaste lasten van bedrijven.

Bij de opzet van de Tijdelijke subsidieregeling loonkosten en inkomensverlies CN is in hoge mate rekening gehouden met het belang van uitvoerbaarheid. Dit ook tegen de achtergrond van de beperkingen in de ICT-voorziening van de RCN-unit SZW, waarvoor overigens een meerjarig verbetertraject loopt. In verband met de uitvoerbaarheid is de controlelast voorafgaand aan toekenning van de subsidie op grond van de subsidieregeling beperkt gehouden. Marginale toetsing was en is een harde voorwaarde om binnen de vereiste korte termijn belanghebbenden (op aanvraag) te kunnen ondersteunen met de subsidie¹. Bovendien biedt de in de subsidieregeling opgenomen afwijkmogelijkheid ruimte om voor bijzondere gevallen maatwerk te leveren, wat de uitvoerbaarheid ten goede komt.

¹ De Tweede Kamer is over deze benadering reeds geïnformeerd bij brief van 31 maart 2020, Kamerstuk 35 420, nr. 9, p. 3.

Ontwikkelingen in verband met Covid-19 Caribisch Nederland

Door enigszins herstel van toerisme is het beroep op de Tijdelijke subsidieregeling loonkosten en inkomensverlies CN in de tweede helft van 2020 teruggelopen. Dat beeld is de achterliggende weken echter volledig gekanteld als gevolg van de hoge besmettingscijfers op Bonaire en daarmee gepaard gaande lockdown. Het beroep op de Tijdelijke subsidieregeling loonkosten en inkomensverlies CN is daardoor in korte tijd fors opgelopen. Binnen de systematiek van de subsidieregeling (waarin anders dan bij de Europees Nederlandse NOW op het niveau van de individuele werknemer wordt gesubsidieerd), impliceert dit dat de RCN-unit SZW in korte tijd enorm grote hoeveelheden mutatieformulieren te verwerken heeft gekregen.

Dit effect van Covid-19, bovenop de lopende uitdagingen met betrekking tot de uitvoering van de Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL) en een onverwacht groot volume aanvragen voor de Cessantia-uitkering als gevolg van het faillissement van olieoverslagbedrijf Bopec op Bonaire, heeft de druk bij de RCN-unit SZW in korte tijd hoog opgevoerd. Daarbij komt nog dat de organisatie zelf ook te kampen had met Covid-19 besmettingen en verplichte quarantaine van medewerkers.

In de afwegingen over noodzakelijke beheersmaatregelen heeft steeds het belang van het tijdig betalen van de uitkeringen voorop gestaan, zowel de reguliere uitkeringen (zoals de onderstand) als de subsidies op grond van de Tijdelijke subsidieregeling loonkosten en inkomensverlies CN. Deze afweging is vanzelfsprekend ingegeven door het belang van voorkomen van armoede en onnodige economische schade als effect van onverhoopt te late betalingen.

Overigens geeft de snel oplopende vaccinatiegraad in Caribisch Nederland vertrouwen dat situatie snel gaat verbeteren.

Aanpassingen in de uitvoering

De aanpassingen in de uitvoering zijn gericht op het waarborgen van tijdige betaling door RCN-unit SZW. De aanpassingen hebben betrekking op zowel de uitvoering van de Tijdelijke subsidieregeling loonkosten en inkomensverlies CN als die van de reguliere uitkeringswetten in Caribisch Nederland. De onderliggende afweging is in goed overleg met het kerndepartement van SZW gemaakt. Centraal in de afweging van de beheersmaatregelen heeft steeds gestaan het belang van continuïteit van de betalingen en het beperken van hinder voor belanghebbenden.

Al bij start van de *Tijdelijke subsidieregeling loonkosten en inkomensverlies CN* is in de uitvoering de keuze gemaakt om alleen bij afwijzing een formele beschikking af te geven. Gegeven het volume van toekenningen is het afgeven van een beschikking bij elke afzonderlijke toekenning niet haalbaar voor de RCN-unit SZW. Lopende het jaar is bovendien besloten om zelfstandigen en gewezen werknemers binnen de subsidieregeling geen jaaropgave te verstrekken. De ICT-applicatie kan deze niet genereren. In overleg met de Belastingdienst CN is besloten dat de maandelijkse specificaties voldoende bewijs zijn bij de aangifte inkomensbelasting.

Bij de uitvoering van de *Wet algemene ouderdomsverzekering BES* (AOV) wordt tijdelijk coulance toegepast met betrekking tot het halfjaarlijks inzenden van een bewijs van leven door AOV-gerechtigden die buiten Caribisch Nederland wonen. Door de wereldwijde pandemie en lockdowns, zijn de AOV-gerechtigden niet altijd in staat (geweest) om het bewijs van leven (tijdig) in te leveren.

Bij het beoordelen van arbeidsongeschiktheid voor de *Wet ziekteverzekering BES* (ZV) vinden fysieke controles door de controlerend geneesheer van RCN-unit SZW momenteel beperkt plaats. Telefonisch consult is door de coronasituatie regel geworden. Melding bij de huisarts op de eerste ziektedag is wel een vereiste. De uitkering wordt tijdelijk op aanvraag betaald ongeacht de beschikbaarheid van de laatste salarisstrook voor de actuele loongegevens. De betaling wordt (binnen de begrenzing van het maximum dagloon) zondermeer op de in de administratie aanwezige salarisgegevens gebaseerd, zonder verificatie van de actualiteit ervan.

Bij de *onderstand* is enige tijd minder streng gehandhaafd op de inschrijving voor arbeidsbemiddeling als onderdeel van de activeringsverplichtingen. Verder worden gedurende de volledige lockdown op Bonaire geen fysieke keuringen die noodzakelijk zijn om arbeidsongeschiktheid vast te stellen uitgevoerd. De controlerend geneesheer oordeelt op basis van telefonisch verkregen informatie. Bij herkeuring wordt de uitkering niet stopgezet in afwachting van fysieke keuring.

Voor de arbeidsongeschiktheidsbeoordelingen en keuringen op grond van de *Wet ongevallenverzekeringen BES* geldt hetzelfde als is vermeld ten aanzien van respectievelijk de arbeidsongeschiktheidsbeoordeling ZV en de keuringen bij de *onderstand*.

Slotsom rechtmatigheidsrisico

Het rechtmatigheidsrisico als gevolg van deze afwijkingen wordt beperkt geacht. In voorkomende gevallen kan er sprake zijn van een onrechtmatige betaling (of onzekerheid over de rechtmatigheid), maar door controle en herstel achteraf zal deze naar verwachting overwegend tijdelijk van aard zijn. De RCN-unit SZW past de reguliere (administratieve) controle weer toe zodra de situatie dit toelaat, waarna bij gebleken onjuiste betalingen correctie plaatsvindt. Bovendien treedt de RCN-unit SZW onverminderd actief op in situaties waarin misbruik of oneigenlijk gebruik wordt gesignaleerd.

Vanuit het kerndepartement wordt erop toegezien dat de afwijkende uitvoering niet langer duurt dan noodzakelijk en wordt de RCN-unit SZW waar mogelijk extra ondersteuning geboden, ook op het personele vlak.

Uitdagingen ook voor de openbare lichamen

De uitdagingen ten aanzien van Caribisch Nederland vanwege de coronacrisis blijven onverminderd groot. Dit geldt niet alleen voor de maatregelen waarvoor de rijksoverheid de uitvoerende verantwoordelijkheid draagt, maar ook voor de delen van het steunpakket waarvan de uitvoering bij de openbare lichamen berust. De openbare lichamen hebben middelen ontvangen voor aanvullend eilandelijk beleid via de vrije uitkering. Zij staan nu voor de uitdaging ervoor zorg te dragen dat deze middelen belanghebbenden die ondersteuning nodig hebben, daadwerkelijk bereiken.

In het verlengde van de handreiking die in verband met de TONK is opgesteld voor Europees Nederlandse gemeenten, heb ik de openbare lichamen op 1 april 2021 een brief doen toekomen, die een overeenkomstige handreiking voor de inzet van de eilandelijke middelen bevat. Ik wil hierbij benadrukken dat openbare lichamen zelf mogen bepalen op welke wijze zij deze algemene middelen inzetten.

De verantwoording over de besteding van de algemene middelen vindt op lokaal niveau plaats en in tegenstelling tot de bijzondere uitkering kan de vrije uitkering niet worden teruggevorderd.

Een afschrift van de brief zoals deze is verzonden aan het bestuurscollege van Bonaire, heb ik als bijlage opgenomen².

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
W. Koolmees

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl